

6.10.2025

Dnro MAO/538/2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 124/2025 vp)

Viite: Lausuntopyyntö 26.9.2025

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt markkinaoikeudelta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 124/2025 vp).

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia, oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia, oikeuskäynnistä rikosasioissa annettua lakia sekä eräitä muita lakeja.

Esityksen mukaan sen tavoitteena on, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Esityksellä tavoitellaan kansalaisten sujuvampaa ja paikkariippumatonta asiointia ja lisäksi tehokkaampia viranomaismenettelyitä ja parempaa tuottavuutta.

Markkinaoikeus esittää kirjallisena asiantuntijalausuntonaan kunnioittaen seuraavan.

Taustaksi nykytilanteesta markkinaoikeuden osalta

Esityksessä näytettäisiin annettavan se kuva (ja lähdettävän siten siitä), että nykyisin viranomaiset lähettävät tiedoksiannot asiakkaalle pääsääntöisesti postitse paperilla, ellei asiakas ole antanut erikseen suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon (ks. esim. s. 48).

Edellä mainitun ei ole katsottava antavan ainakaan aivan oikeaa kuvaa vallitsevasta tilanteesta markkinaoikeuden osalta.

Ensinnäkin markkinaoikeuden lainkäyttöasioiden kirjeenvaihdon osalta on todettava, ettei postilla paperilla tapahtuvaa kirjeenvaihtoa (sen paremmin markkinaoikeuden suuntaan kuin markkinaoikeuden toimesta asianosaisten suuntaan toteutettuna) esiinny käytännössä lainkaan, vaan kaikki kirjeenvaihto tapahtuu sähköisesti.

Myös markkinaoikeuden ratkaisujen osalta tiedoksianto tapahtuu suurimmaksi osaksi sähköisesti (joko tavallisena sähköisenä tiedoksiantona tai todisteellisena sähköisenä tiedoksiantona). Osassa tapauksia tiedoksianto toimitetaan saantitodistuksella, mutta nämä tilanteet muodostavat (pienen) vähemmistön. Sen sijaan postilla tavallisena kirjeenä toimitettavaa tiedoksiantoa ei käytännössä esiinny lainkaan.

Edellä esitettyyn liittyen on kuitenkin todettava, että ylivoimaisesti suurin osa sähköisesti tapahtuvasta menettelystä tapahtuu sähköpostitse. Vaikka hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu (jäljempänä asiointipalvelu) on markkinaoikeuden osalta periaatteessa käytettävissä kaikkien markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvien lainkäyttöasioiden osalta (siis sekä hallintoprosessuaalisten että riita- ja hakemusasioiden sekä markkinaoikeudellisten asioiden osalta), asiointipalvelun käyttöaste on jäänyt hyvin vaatimattomaksi, oikeastaan häviävän pieneksi.

Osaltaan yhtenä syynä edellä mainittuun vähäiseen käyttämättömyyteen on markkinaoikeuden käsityksen mukaan vaikuttanut henkilökohtaisen

tunnistautumisen edellyttäminen asiointipalvelussa myös oikeudenkäyntiavustajilta ja -asiamiehiltä.

Edellä mainittuun vähäiseen käyttämättömyyteen lienee osaltaan vaikuttanut myös se, että luonnollisten henkilöiden esiintyminen asianosaisena markkinaoikeudessa on hyvin harvinaista. Markkinaoikeuden lainkäyttöasioiden asianosaiset ovat pääosin yrityksiä tai yhteisöjä, jotka pääsääntöisesti turvautuvat asiamiehen käyttämiseen.

Viimeksi mainittuun liittyen on lisäksi todettava, että asianajotoimintaa harjoitetaan nykyään hyvin yleisesti osakeyhtiömuodossa, jossa asianajajilla tai lupajuristeilla on yleensä avustavaa henkilökuntaa, jotka hoitavat muun ohella asiakirjojen vastaanottamista ja lähettämistä. Hyvin tavallista on myös se, että asian ajamiseen osallistuu yleensä useampia juristeja yhdestä ja samasta toimistosta.

Voidaankin esittää, että ottamalla lähtökohdaksi sen, että oikeudenkäyntiasiamiehen mahdollisuus ottaa vastaan päämiehensä puolesta viranomaisviestintää rajoitetaan henkilökohtaisen tunnistautumisen käyttämiseen, esityksen tavoitteet (ks. esim. s. 48) voivat suurelta osin jäädä toteutumatta markkinaoikeuden osalta.

Vaikka esityksen tavoitetta sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuudesta voidaankin pitää sinänsä tavoiteltavana ja kannatettavana, voidaan kysyä missä määrin ainakaan ehdotetun sisältöisenä esitys tulee johtamaan markkinaoikeuden nykytilanteen muuttumiseen käytännössä. Tässä suhteessa merkittävämpi hyöty voisi olla saavutettavissa, jos ainakin selvitetäisiin mahdollisuutta säätää oikeudenkäyntiavustajalle tai -asiamiehelle annettavasta toimistokohtaisesta oikeudesta (esimerkiksi toimiston y-tunnusta käyttäen) noutaa tai saada tuomioistuimen lähettämiä asiakirjoja.

Yleisesti esitykseen liittyen

Esityksessä näytettäisiin ajatellun ainakin suurimmaksi osaksi tiedoksianto siitä näkökulmasta, että tiedoksianto toimitetaan tietyllä luonnolliselle henkilölle.

Markkinaoikeuden näkökulmasta katsottuna olisi ollut toivottavaa, että esityksessä olisi suuremmassa määrin tarkasteltu tiedoksiantojen toimittamista yrityksille ja yhteisöille (joilla käytännössä ei ole Suomi.fi-viestejä lainkaan käytössään), joissa usein esimerkiksi toiminimenkirjoitusoikeus saattaa olla järjestetty siten, että se kuuluu yhteisesti useammalle kuin yhdelle henkilölle. Olisi ollut toivottavaa, että esityksessä olisi tarkasteltu lähemmin, voidaanko tiedoksiannoissa yhteisöille valita jokin yhteisön edustajista sähköisen todisteellisen tiedoksiannon vastaanottajaksi (jos kyseisellä henkilöllä on käytössä Suomi.fi-viestit). Edelleen toivottavaa olisi ollut, että esityksessä olisi tarkasteltu, miten (etenkin hallintolainkäyttöasioissa) tiedoksiannot toimitetaan viranomaisille.

Edelleen toivottavaa olisi ollut, että esityksessä olisi hieman tarkemmin käsitelty ja tuotu esiin se, onko esityksellä tarkoitettu muuttaa esimerkiksi oikeudenkäynnin osapuolelle tehtävää ensimmäistä tiedoksiantoa (esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren mukaisissa asioissa haaste sekä hallintolainkäyttöasioissa vastaus-, lausunto- tai lausumapyyntö), jolloin prosessiosoitetta ei vielä ole tiedossa, sekä oikeudenkäymiskaaren että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisten asioiden osalta vai vasta myöhempiä tiedoksiantoja sen jälkeen, kun tuomioistuimelle on ilmoitettu sähköinen prosessiosoite.

Kuten edellä on selostettu, markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluu niin hallintoprosessuaalisten säännösten mukaan käsiteltäviä asioita kuin riita- ja hakemusasioiden säännösten sekä markkinaoikeudellisten asioiden säännösten mukaan käsiteltäviä asioita, joiden kaikkien osalta asiointipalvelu on, ainakin periaatteessa, käytettävissä.

Viimeksi mainittuun nähden varsin ”luontevana” lähtökohtana tiedoksiantoa koskevien säännösten osalta on pidettävä sitä, että sekä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain että oikeudenkäymiskaaren säännökset ovat kyseiseltä osin lähtökohtaisesti samanlaiset, jollei asian luonteesta johtuen ole joltain osin aihetta poiketa sanotusta.

Ehdotetun oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta annetun lain (4. lakiehdotus) 90 §:n 5 momentti

Esityksessä ehdotetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia muutettavaksi (4. lakiehdotus) sikäli, että lain 90 §:ään sisällytettäisiin uusi 5 momentin säännös.

Mainitun säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännös mahdollistaisi sen, että tiedoksianto voitaisiin toimittaa asiointipalveluun myös siinä tapauksessa, että prosessiosoitteeksi olisi ilmoitettu muu sähköinen osoite kuin asiointipalvelu (ks. s. 131).

Säännös merkitsisi yksityiskohtaisten perustelujen mukaan poikkeamista siitä oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa omaksutusta lähtökohdasta, että tuomioistuin toimittaa tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaan prosessiosoitteeseen (ks. s. 131).

Verrattuna oikeudenkäymiskaaren tiedoksiantoa koskeviin säännöksiin ehdotettu oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 90 §:n 5 momentin säännös vaikuttaisi merkitsevän poikkeusta myös siinä suhteessa, ettei oikeudenkäymiskaareen vaikuttaisi ehdotettavan vastaavan kaltaisen säännöksen ottamista.

Ehdotettuun oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 90 §:n 5 momenttiin liittyen markkinaoikeus toteaa, ettei esityksessä vaikutettaisi esitettävän kovinkaan vakuuttavia perusteluja sille, minkä vuoksi puheena olevan säännöksen ottamista (ja poikkeamisesta edellä mainitusta lähtökohdasta

toimittaa tiedoksianto prosessiosoitteeseen) olisi pidettävä tarpeellisena ja perusteltuna.

Edelleen esityksessä ei vaikutettaisi esitettävän perusteluita myöskään sille, minkä vuoksi puheena olevan säännöksen ottaminen on tarpeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lakia koskien, mutta sen sijaan ei oikeudenkäymiskaarta koskien. Edellä selostetusti markkinaoikeuden osalta asiointipalvelu on sinänsä käytettävissä sekä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain että oikeudenkäymiskaaren mukaisten asioiden osalta, eikä ainakaan markkinaoikeuden osalta esimerkiksi asiointipalvelun käytettävyydelle sinänsä ole sanotussa suhteessa tehtävissä mitään eroa.

Ehdotetun oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 90 §:n 5 momentin yksityiskohtaisten perustelujen mukaan edellytyksenä säännöksen soveltamiselle vaikuttaisi olevan, että tiedoksiannon vastaanottajalla olisi henkilökohtaiset Suomi.fi-viestit käytössään (ks. s. 132). Sen valossa, mitä edellä on selostettu nykytilanteesta markkinaoikeuden osalta, vaikuttaisi joka tapauksessa siltä, ettei kyseinen säännös tulisi omaamaan kovinkaan huomattavaa merkitystä ja sovellettavuutta.

Ehdotetun oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta annetun lain (4. lakiehdotus) 15 §:n 3 momentti

Esityksessä ehdotetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia muutettavaksi (4. lakiehdotus) myös sikäli, että lain 15 §:n 3 momenttiin sisällytettäisiin säännös siitä, että mikäli valitus tai muu asiakirja toimitetaan myöhemmin asian vireillä ollessa asiointipalvelun kautta, asiointipalvelu katsottaisiin ilmoitetun prosessiosoitteeksi.

Edellä mainittuun säännökseen liittyen markkinaoikeus toteaa, ettei esityksessä vaikutettaisi esitettävän kovinkaan vakuuttavia perusteluita sille, minkä vuoksi puheena olevan säännöksen ottamista olisi pidettävä tarpeellisena ja perusteltuna.

Vaikka asiointipalvelun käyttöaste markkinaoikeuden osalta on edellä selostetusti jäänyt hyvin vaatimattomaksi, niin niissäkään vähälukuisissa tapauksissa, joissa asianosainen on päätnyt toimittamaan osan asiakirjoista sähköpostilla ja osan asiointipalvelun kautta, asianosaisella ei vaikuttaisi tällöinkään olleen tarkoitus muuttaa prosessiosoitteenaan ilmoittamansa sähköpostiosoitetta, mikä on voinut ilmetä esimerkiksi siitä, että asianosainen myöhemmin jatkanut asiakirjojen toimittamista yksinomaan sähköpostilla. Sanottuun nähden nyt ehdotetun kaltainen säännös ei vaikuttaisi välttämättä vastaavan asianosaisella ollutta tarkoitusta.

Jussi Karttunen
markkinaoikeuden ylituomari